

Riksdagsstyrelsens framställning – Riksdagen i en ny tid

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över 2002 års riksdagskommittés huvudbetänkande *Riksdagen i en ny tid* (framställning 2005/06:RS3) och de motioner som väckts med anledning av denna framställning.

I betänkandet föreslår Riksdagskommittén att riksdagen ska godkänna riktlinjer för:

- riksdagens arbete med EU-frågorna (avsnitten 3.1–3.6),
- riksdagens interparlamentariska samarbete (avsnitt 4.4),
- arbetet i riksdagens utskott (avsnitten 5.2.9 och 5.2.10),
- förenklad motionsberedning (avsnitten 5.3.6),
- riksdagens arbete med forsknings- och framtidsfrågor (avsnitt 5.4.4),
- riksdagens arbete med uppföljning och utvärdering (avsnitt 5.5.12),
- förändringar av arbetet i riksdagens kammare (avsnitten 6.2.5, 6.3.2, 6.3.3, 6.3.4, 6.3.5, 6.3.7, 6.4.1, 6.4.2 samt 6.4.3),
- riksdagens arbete för en jämställd riksdag (avsnitt 7.3),
- forskning om riksdagen och riksdagsarbetet (avsnitt 8.1).

Dessutom föreslås att riksdagen ska anta ett framlagt förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.

Sju motioner har väckts med anledning av framställningen, nämligen:

- K4 av Carl B Hamilton (fp),
- K5 av Owe Hellberg och Sten Lundström (båda v),
- K6 av Britt-Marie Danestig och Lennart Gustavsson (båda v),
- K7 av Ingvar Svensson m.fl. (kd),
- K8 av Göran Lennmarker m.fl. (m),
- K9 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) och
- K10 av Gustav Fridolin m.fl. (mp).

Utskottets överväganden

I det följande redovisar utskottet sin syn på några av de förslag som Riksdagskommittén för fram i sitt betänkande. Genomgången knyter an till betänkandets disposition och de rubriker som återfinns i det.

Behandlingen av grön- och vitböcker och andra strategiska dokument (avsnitt 3.2)

Riksdagskommittén

Grön- och vitböcker och andra strategiska EU-dokument bör i ökad utsträckning bli föremål för debatt och behandling i utskott och kammare. Dokumenten bör hanteras på följande sätt. Talmannen anmäler EU-dokumentet i kammaren. Kammaren remitterar dokumentet till ansvarigt utskott. Någon motionsrätt på EU-dokumentet föreligger inte. Utskottet granskar dokumentet och kan t.ex. anordna en öppen utfrågning i frågan. Utskottet ska redovisa sin granskning av dokumentet till kammaren i ett utlåtande som kan ligga till grund för en kammardebatt. Kammarens ärendehantering avslutas med att utlåtandet läggs till handlingarna. I likhet med den praxis som har utvecklats vid kammarbehandlingen av konstitutionsutskottets granskningsbetänkande bör det vara möjligt för kammaren att votera mellan alternativa skrivningar i utlåtandet. Utlåtandet kan dock inte innehålla något förslag om tillkännagivande.

Kulturutskottet

Kulturutskottets majoritet – företrädd av Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas, Vänsterpartiets och Centerpartiets ledamöter i utskottet – ser det som angeläget att man i riksdagen finner former för att hantera grön- och vitböcker samt andra liknande dokument. Som också framhålls i betänkandet är det önskvärt att utskotten inom sina respektive ansvarsområden på ett tidigt stadium får en bättre inblick i hur beredningen av exempelvis viktiga lagstiftningsfrågor utvecklas inom EU. Det är också viktigt att dessa frågor kan lyftas fram för debatt i kammaren. Att på föreslaget sätt lägga fast former för utskottens hantering av dessa dokument ser kulturutskottet som en bra lösning för att uppnå detta syfte.

En minoritet i utskottet – företrädd av Socialdemokraternas ledamöter i utskottet – delar den uppfattning som kommer till uttryck i reservation 1 i betänkandet. Som framhålls där får inte behandlingen av EU-dokument leda till att regeringen på ett tidigt stadium binds vid en viss ståndpunkt. Den ska endast skapa utrymme för en debatt som visar på olika synsätt på de aktuella frågorna. Utskottets utlåtande bör anmälas i kammaren av tal-

mannen och när denna anmälan görs kan den ledamot som så önskar begära ordet. Kammarrens hantering av EU-dokument bör avslutas med att kammaren utan något ställningstagande lägger utlåtandet till handlingarna.

Fackutskottens representation i EU-nämnden (avsnitt 3.3.3)

Riksdagskommittén

När regeringen inför ministerrådsmöten samråder med EU-nämnden bör partierna i första hand, i enlighet med gällande praxis, utnyttja den utskotts-erfarenhet som deras ordinarie ledamöter och suppleanter i EU-nämnden har. Om ett parti inte har någon ledamot från ett visst utskott bland sina ledamöter och suppleanter i EU-nämnden bör detta parti tillfälligt få låta en ledamot från det berörda utskottet ersätta en av ledamöterna i nämnden när samrådet rör utskottets område. Den riksdagsledamot som träder in på detta tillfälliga sätt kan för nämnden och regeringen redovisa sitt partis ställningstagande i utskottet. Det är respektive partigrupp som avgör vilken ledamot som i förekommande fall ska ersätta en ordinarie ledamot i nämnden. Genom att alla partier kan vara representerade med en ledamot från det berörda utskottet kan de synpunkter som framförts under utskottets behandling få fullt genomslag i nämnden. Samtidigt betonas att utskotten har ett ansvar för de tidigare stadierna av hanteringen.

Kulturutskottet

Kulturutskottets majoritet – företrädd av Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas, Vänsterpartiets och Centerpartiets ledamöter i utskottet – tillstyrker kommitténs förslag till lösning med tillfälliga ersättare i nämnden. Om ett parti inte har någon företrädare för kulturutskottet bland sina ledamöter eller suppleanter i EU-nämnden bör detta parti tillfälligt kunna sätta in en ledamot från kulturutskottet när nämnden samråder i frågor som rör kulturutskottets ansvarsområde.

En minoritet i utskottet – företrädd av Socialdemokraternas ledamöter – instämmer i den uppfattning som kommer till uttryck i reservation 2 i kommitténs betänkande. Att bereda tillfälliga ersättare från olika fackutskott plats i EU-nämnden och låta dem fungera som experter under nämndens överläggningar med regeringen motsvarar inte dagens parlamentariska tradition. Förslaget strider dessutom mot all vedertagen föreningspraxis där ersättare och deras inträde alltid är noga definierat och förutsägbart. Det bör därför avvisas av konstitutionsutskottet.

Utskottens kontakter med andra parlament (avsnitt 3.6)

Riksdagskommittén

Riksdagskommittén framhåller värdet av kontakter med andra parlament. Det är angeläget att utskotten har kontakter med sina motsvarigheter i andra länder, t.ex. genom att anordna konferenser om olika frågor. En annan viktig aspekt är inhämtande av information om hanteringen av EU-frågor i olika parlament.

Kulturutskottet

Liksom Riksdagskommittén vill kulturutskottet betona värdet av kontakter med företrädare för andra parlament inom främst EU. Utskottet ser därför mycket positivt på kommitténs förslag i det avseendet och ser det som angeläget att det kan förverkligas.

Återkopplingen av det interparlamentariska arbetet (avsnitt 4.4)

Riksdagskommittén

En central fråga är kopplingen mellan det internationella parlamentariska samarbetet och det nationella riksdagsarbetet. Kommittén anser att det är angeläget att man integrerar det internationella engagemanget med riksdagens övriga verksamhet. De viktiga erfarenheter som kan vinnas genom riksdagens interparlamentariska samarbete och av de parlamentariska delegationerna bör tillgodogöras hela riksdagen. Utskottens och partigruppernas roll bör därvid beaktas.

Kulturutskottet

Liksom kommittén anser kulturutskottet att det i första hand bör vara ledamöter i de berörda fackutskotten som företräder riksdagen i olika internationella sammanhang. Det finns dock tillfällen då även andra ledamöter är minst lika lämpade att ikläda sig denna roll på grund av sin bakgrund, sitt kunnande, sitt engagemang eller andra liknande skäl. Liksom hittills måste man alltså kunna godta även situationer då den omedelbara kopplingen till det nationella parlamentet saknas. Viktigt är också att ambitionen att stärka banden mellan det nationella riksdagsarbetet och kontakterna med omvärlden inte får inkräkta på partiernas fria nomineringsrätt. Partierna måste utan några begränsningar självständigt kunna utse den de anser vara mest lämpad för en uppgift.

Beredningsansvaret i riksdagen för internationella kulturfrågor

Kulturutskottet

Förslagen i Riksdagskommitténs betänkande har en stark internationell prägel. Värdet av ett internationellt erfarenhetsutbyte betonas, och utskotten förutsätts stärka sina kontakter med sina motsvarigheter i andra länders parlament genom att t.ex. anordna konferenser om olika frågor.

Som nyss framgått är kulturutskottet mycket positivt inställt till ett vidgat internationellt erfarenhetsutbyte mellan kulturpolitiker inom främst Europa. Sett i det perspektivet bör enligt utskottets mening även kulturutskottets beredningsansvar tas upp till diskussion. Undantaget EU-frågor har nämligen kulturutskottets beredningsansvar för internationella frågor hittills varit mycket begränsat¹, så begränsat att utskottet i praktiken endast har svarat för den nationella kulturpolitiken. Internationella kulturpolitiska satsningar har i första hand beretts av utrikesutskottet som svarar för medelstillsdelningen till bl.a. Svenska institutet, Sida med dess omfattande satsning på kultursamarbete, press- och kulturråd samt kulturinstitutioner i utlandet som Centre Culturel Suédois i Paris.

Genom förslag i budgetpropositionen för 2006 har emellertid regeringen på kulturutskottets utgiftsområde satt av motsvarande 5,25 miljoner kronor för internationellt kulturutbyte under detta år. Medlen avser i första hand en utbyggnad av Statens kulturråds resurser för internationellt kulturutbyte samt en satsning på ett internationellt utbyte inom dansområdet med IASPIS som förebild. Fortfarande är det emellertid en högst marginell del av kostnaderna för det internationella kulturutbytet som bereds av kulturutskottet².

I budgetpropositionen anmälde regeringen också att den hade för avsikt att återkomma till riksdagen med bl.a. riktlinjer för hur kulturlivets internationalisering ska främjas i ett långsiktigt perspektiv.

Det gör regeringen i en skrivelse om internationell kulturpolitik som läggs på riksdagens bord den 22 mars 2006 (skr. 2005/06:188). Kulturutskottet kommer efter att först ha berett utrikesutskottet tillfälle att yttra sig i ärendet att behandla skrivelsen senare i vår.

Enligt kulturutskottets mening bör konstitutionsutskottet vid sina fortsatta överväganden om ärendefördelningen mellan utskotten beakta vad kulturutskottet här har framhållit.

¹ Fram t.o.m. 2005 har det över utgiftsområde 17 finansierade stödet till internationellt kulturutbyte begränsats till bidrag till Voksenåsen på Holmenkollen i Oslo (9 mkr) och Hanaholmen utanför Helsingfors (1 mkr) samt till organisationer som Svenska Pennklubben och Barents Litteraturcentrum (3 mkr) liksom till Svenska institutet som fått visst stöd för bl.a. spridning av svensk litteratur (2 mkr). Dessa stöd har administrerats av Kulturrådet och finansierats under anslaget 28:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*.

² Internationella kulturutredningen beräknade i sitt betänkande (SOU 2003:121) att Sveriges internationella kultursatsningar 2002 uppgick till sammanlagt 314 miljoner kronor, varav 132 miljoner kronor avsåg Sidas kultursamarbete och 182 miljoner kronor övriga internationella kultursatsningar.

Utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten (avsnitt 5.2)

Riksdagskommittén

Riksdagskommittén föreslår att lagutskottets och bostadsutskottets beredningsområden ska läggas samman och diskuterar i det sammanhanget också en omfördelning av några av de ärendegrupper som i dag ingår i de båda utskottens beredningsområden. En sådan ärendegrupp som lagutskottet i dag hanterar är immaterialrätten, vilken föreslås bli överförd till näringsutskottet. Enligt kommittén ligger det nära till hands med en sådan lösning om man ser till önskemålet att lagstiftnings- och budgetärenden inom ett och samma ämnesområde helst ska beredas i ett och samma utskott. Ett ytterligare skäl för en sådan förändring är att näringsutskottet bereder internationella handelsfrågor. I t.ex. WTO-förhandlingarna spelar immaterialrätten en stor och växande roll.

Kulturutskottet

Om en sammanslagning av lagutskottet och bostadsutskottet kommer till stånd finns det som kommittén redovisat flera skäl som talar för att de immaterialrättsliga frågorna förs till näringsutskottet. I immaterialrätten ingår nämligen det industriella rättsskyddet som på ett naturligt sätt knyter an till näringsutskottets beredningsområde. Dit hör:

- skydd för uppfinningar genom patent,
- skydd för nya växtsorter genom växtförädlarrätt,
- skydd för varors yttre utseende och för ornament genom mönsterrätt,
- skydd för varumärken och andra varukännetecken genom varumärkesrätt,
- skydd för firmor och andra näringskännetecken genom firma samt
- skydd för andra kännetecken såsom verkstitlar, egenartade efternamn och heraldiska vapen.

Till immaterialrätten hör emellertid också upphovsrätten som omfattar skyddet för litterära och konstnärliga verk, fotografier och vissa s.k. närstående rättigheter, däribland skydd för artisters prestationer.

Immaterialrätten är en del av civilrätten och så länge lagutskottet ensamt bereder frågor med anknytning till den civilrättsliga lagstiftningen ter det sig självklart att detta utskott också odelat svarar för beredningen av de immaterialrättsliga frågorna. Skulle emellertid dessa frågor föras över till näringsutskottet är det inte längre lika självklart att man bör behålla det odelade beredningsansvaret. I lika hög grad som det industriella rättsskyddet är nära förknippat med näringsutskottets ansvarsområde kan nämligen upphovsrätten med dess inriktning på kulturliv sägas vara en lika naturlig del av kulturutskottets beredningsområde. Det talar för att de immaterialrättsliga frågorna bör delas upp mellan näringsutskottet och kulturutskottet om det skulle bli aktuellt att föra dem från lagutskottet.

Vid en eventuell sammanslagning av lagutskottet och bostadsutskottet bör således enligt kulturutskottets mening frågor med anknytning till den upphovsrättsliga lagstiftningen föras till kulturutskottet.

Motionstidens förläggning (avsnitt 5.3.4)

Riksdagskommittén

I betänkandet diskuteras alternativa lösningar för när fristående motioner ska få väckas. Kommittén har prövat två nya alternativ. Det ena innebär att det ska finnas två allmänna motionstider, nämligen en förlagd till samma tidsperiod som den nuvarande allmänna motionstiden och en annan till två veckor efter jul- och nyårsuppehållet. Det andra förslaget är att fristående motioner ska få väckas när som helst under året, även under uppehåll i kammararbetet. Kommittén anser visserligen att den nuvarande ordningen med en tidsbegränsad allmän motionstid vid riksmötets början har många brister, men har ändå kommit till slutsatsen att denna ordning är att föredra framför de två diskuterade alternativen.

Kulturutskottet

Kulturutskottets majoritet – företräd av Socialdemokraternas och Vänsterpartiets ledamöter i utskottet – tillstyrker kommitténs förslag. Andra lösningar skulle försvåra utskottens planering, särskilt för de motionsstyngda utskotten. Att t.ex. ge utrymme för en fri motionsrätt under en mandatperiods sista vårsession skulle i praktiken innebära att ett stort antal motioner fick föras över till nästa mandatperiod, alternativt aldrig kunna tas upp till behandling i de berörda utskotten.

Under en mandatperiod har utskotten numera goda möjligheter att skjuta upp behandlingen av motioner till ett senare riksmöte. Motionsinstitutet är därmed inte längre särskilt användbart om man önskar få till stånd en debatt i en aktuell fråga. Då ter det sig mer ändamålsenligt att använda sig av interpellationsdebatter eller att begära att en s.k. aktuell debatt eller särskild debatt anordnas i en aktuell fråga.

En minoritet i utskottet – företräd av Moderata samlingspartiets och Folkpartiet liberalernas ledamöter – tillstyrker den lösning med två allmänna motionstider som förespråkas i reservation 7 i betänkandet.

En annan minoritet i utskottet – företräd av Kristdemokraternas och Centerpartiets representanter i utskottet – anser i likhet med vad som förordas i reservation 8 i betänkandet att motioner ska kunna få väckas när som helst under en mandatperiod.

Motionsrätten på skrivelser (avsnitt 5.3.5)

Riksdagskommittén

Den generella motionsrätten på skrivelser och redogörelser bör avskaffas. I stället ska kammaren besluta för varje skrivelse och redogörelse om den ska ge motionsrätt. Beslutet fattas på förslag av talmannen som dessförinnan samrått med gruppledarna. Kommittén förutsätter att en praxis så småningom kommer att utbildas för vilken typ av skrivelser och redogörelser som ska ge motionsrätt.

Kulturutskottet

Kulturutskottet biträder detta förslag som framstår som väl avvägt i och med att det är kammaren som fattar beslut om motionsrätt i varje särskilt ärende.

En minoritet i utskottet – företrädd av Vänsterpartiets och Centerpartiets representanter i utskottet – anser att nuvarande ordning med generell motionsrätt på skrivelser och redogörelser ska behållas.

Förenklad motionshantering (avsnitt 5.3.6)

Riksdagskommittén

Den hittills mest prövade linjen för att minska utskottens arbete med motionerna går ut på att förenkla behandlingen. Alltfler utskott har börjat arbeta på ett nytt sätt med motionerna från den allmänna motionstiden. Man upprättar fleråriga planer för motionsberedningen, fördjupar någon gång under valperioden behandlingen av motionerna och förenklar dessemellan behandlingen av motionerna. Även om erfarenheterna av förenklad motionsberedning hittills är blandade anser kommittén att utskotten bör gå vidare på denna väg. Kommittén föreslår att man standardiserar förfarandet i utskotten när det gäller den förenklade motionsberedningen.

Kommitténs uppfattning är att förenklad beredning liksom hittills i första hand ska kunna tillämpas på två slag av motionsförslag, dels sådana som till sin huvudsakliga innebörd överensstämmer med tidigare under valperioden behandlade motionsförslag, dels sådana som berör förhållanden där enligt gällande ordning beslutanderätten inte ligger hos riksdagen. I båda fallen handlar det om objektiva kriterier som i princip ska vara lätta att tillämpa. Kommittén anser att som huvudregel endast särskilda yttranden, inte reservationer, bör förekomma i ett betänkande där man tillämpat en förenklad motionshantering.

Kulturutskottet

Kulturutskottet har under vårsessionen börjat behandla motioner enligt ett förenklat förfarande. Hittills har några hundra motionsyrkanden prövats på detta sätt. Erfarenheterna är endast positiva. Samtidigt som motioner mot-

svarande tidigare prövade förslag har behandlats starkt förenklat har helt nya motioner kunnat ges en mer inträngande behandling. Den modell utskottet har tillämpat överensstämmer med kommitténs förslag. För utskottet har det också framstått som självklart att man i dessa sammanhang endast bör använda sig av särskilda yttranden.

Kulturutskottet tillstyrker således kommitténs förslag till beredning enligt ett förenklat förfarande.

Behandlingstvånget (avsnitt 5.3.7)

Riksdagskommittén

För utskotten kan det vara ett problem att hinna med att behandla alla motioner som hänvisats till dem. Särskilt gäller det motioner som väcks mot slutet av valperioden. För att lösa problemet med arbetssituationen våren före ett val föreslår kommittén att en möjlighet införs för utskotten att avstå från att lämna betänkanden i alla ärenden. Förfarandet skulle användas i ärenden där utskottsbehandlingen inte är avslutad då valperioden går mot sitt slut. Naturligtvis bör utskotten sträva efter att undvika att en sådan möjlighet behöver utnyttjas. Men om man står inför valet mellan att skjuta upp motioner till nästa valperiod eller låta dem falla bör den senare möjligheten snarare användas.

Kulturutskottet

Utskottet motsätter sig enhälligt kommitténs förslag om en stupstocksliknande behandlingsform för motioner vid mandatperiodens slut. Den fria motionsrätten saknar värde om utskotten kan stoppa den fortsatta prövningen av förslagen genom att helt enkelt låta bli att avge ett betänkande. Enligt utskottets mening bör det vara en skyldighet för utskotten att så långt möjligt klara av alla ärenden under mandatperioden. I de fall det inte går bör motionerna föras över till efterföljande mandatperiod. Den föreslagna lösningen är ur demokratisk synvinkel helt förkastlig och bör enligt kulturutskottets mening avvisas av konstitutionsutskottet.

Stockholm den 21 mars 2006

På kulturutskottets vägnar

Lennart Kollmats

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Kollmats (fp), Lars Wegendal (s), Eva Arvidsson (s), Paavo Vallius (s), Nikos Papadopoulos (s), Gunilla Tjernberg (kd), Siv Holma (v), Matilda Ernkrans (s), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Göran Persson i Simrishamn (s), Cecilia Wikström (fp), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Inger Nordlander (s), Hans Backman (fp), Johan Andersson (s) och Henrik Westman (m).